

نظریه‌های سازمان و مدیریت

(چاپ دوم - ویراست دوم)

تالیف

دکتر امیرحسین محمودی

دکتر اکرم عابدی

انتشارات آوای نور

سرشناسه	: محمودی، امیرحسین، ۱۳۴۲ -
عنوان و نام پدیدآور	: نظریه‌های سازمان و مدیریت/ تالیف امیرحسین محمودی، اکرم عابدی.
وضعیت ویراست	: [ویراست ۱؟]
مشخصات نشر	: تهران: آوای نور، ۱۳۹۴.
مشخصات ظاهری	: ۵۹۳ ص.
شابک	: ۹۷۸-۶۰۰-۳۰۹-۱۷۵-۷
وضعیت فهرست نویسی	: فیبا
یادداشت	: چاپ دوم.
موضوع	: سازمان
موضوع	: مدیریت
شناسه افزوده	: عابدی، اکرم، ۱۳۴۹ -
رده بندی کنگره	: H۳۷۴ ۱۳۹۴ ۲۷۴م۲/ف
رده بندی دیویی	: ۶۵۸
شماره کتابشناسی ملی	: ۴۰۷۷۴۱۱

نظریه‌های سازمان و مدیریت (چاپ دوم - ویراست دوم)

تالیف: دکتر امیرحسین محمودی - دکتر اکرم عابدی

ناشر: انتشارات آوای نور

صفحه آرا: منیرالسادات حسینی

چاپ سوم ۱۳۹۶

تیراژ: ۲۰۰ جلد

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۳۰۹-۱۷۵-۷

تهران: خیابان انقلاب - خیابان ۱۲ فروردین - خیابان وحید نظری - پلاک ۹۹

تلفن: ۶ - ۶۶۹۶۷۳۵۵ / نمابر: ۶۶۴۸۰۸۸۲

کلیه حقوق برای ناشر محفوظ است

قیمت ۴۴۰۰۰ تومان

تقدیم به

شهیدان گمنام هشت سال دفاع مقدس

(...حسین بن علی (علیه السلام):

فَإِنْ تَكُنِ الدُّنْيَا تَعَدُّ نَفْسَهُ
فَدَارُ ثَوَابِ اللَّهِ أَعْلَىٰ وَ أُنْبَلُ
وَ إِنْ تَكُنِ الْأَمْوَالُ لِلتَّرِكِ جَمْعُهَا
فَمَا بِالْ مَتْرُوكِ بِهِ الْمَرْءُ يَبْخَلُ
وَ إِنْ تَكُنِ الْأَبْدَانُ لِلْمَوْتِ أَنْشَاءُ
فَقَتْلُ امْرِئٍ بِالسَّيْفِ فِي اللَّهِ أَجْمَلُ

اگرچه دنیا زیبا و دوست داشتنی است، دنیا آدم را به طرف خودش می‌کشد، اما خانه پاداش الهی، خانه آخرت خیلی از دنیا زیباتر است، خیلی از دنیا بالاتر و عالی‌تر است.

اگر مال دنیا را آخر کار باید گذاشت و رفت، پس چرا انسان آن را در راه خدا انفاق نکند؟

و اگر این بدن‌های ما ساخته شده است که آخر کار بمیرد، پس چرا در راه خدا با شمشیر قطعه قطعه نشود؟

(برگرفته از کتاب شهید نوشته استاد شهید مرتضی مطهری)

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
پانزده	پیشگفتار
۱-۹۴	فصل اول – مروری بر مفاهیم سازمان و مدیریت
۳	مقدمه
۳	تعاریف سازمان
۴	عناصر سازمان ها
۷	دلایل مطالعه سازمان ها
۸	تعاریف مدیریت
۹	کارکردهای مدیریت
۲۷	سطوح مدیریت
۲۸	مهارت های مورد نیاز مدیران
۳۰	انواع سازمان
۴۴	ابعاد سازمانی
۴۸	منابع سازمان
۵۰	محیط سازمانی
۵۷	ذینفعان سازمان
۵۸	فرآیند تصمیم گیری در سازمان
۶۰	فرآیند تصمیم گیری عقلایی
۷۰	انواع فناوری در سازمان
۷۵	مفهوم کارآیی و اثربخشی
۷۸	تغییر و توسعه سازمانی
۸۲	قدرت در سازمان
۸۸	انواع قدرت از دیدگاه ماکس وبر
۸۹	نظریه نهادینگی جدید در سازمان ها

۹۵-۱۳۴	فصل دوم - نظریه پردازی در سازمان و مدیریت
۹۷	مقدمه
۹۷	مفهوم نظریه
۹۸	رابطه بین نظریه و پژوهش
۹۸	رابطه بین نظریه و عمل
۱۰۱	تاثیر نظریه‌ها در عملکرد مدیران
۱۰۳	محدودیت‌های تئوری‌ها
۱۰۴	فرانزیه
۱۰۴	اجزای نظریه
۱۱۱	چرخه ساخت نظریه
۱۱۶	روش شناسی تئوری پردازی «دوبین»
۱۱۷	روش شناسی تئوری پردازی «ون دی ون»
۱۲۰	انواع نظریه‌ها
۱۲۱	کارکردهای نظریه
۱۲۳	معیارهای ارزشیابی نظریه‌ها
۱۲۸	نقش تئوری‌ها در ایجاد بصیرت
۱۳۱	ضرورت آینده نگری
۱۳۳	ویژگی‌های مدیریت آینده نگر
۱۳۵-۱۸۸	فصل سوم - سیر تحول نظریه‌های سازمان و مدیریت (دوره پیش‌نوین گرایبی)
۱۳۷	مقدمه
۱۴۱	مروری بر دوره‌های «پیش‌نوین گرایبی»، «نوین گرایبی» و «پسا نوین گرایبی»
۱۴۵	رهیافت‌های عمده در سیر تکوین نظریه‌های سازمان و مدیریت
۱۴۶	رهیافت‌های سنتی
۱۴۶	نظریه مدیریت علمی
۱۴۹	اصول علم اداره (نظریه فراگرد مدیریت)
۱۵۲	وظایف مدیریت از دیدگاه «ارویک» و «گیولیک»
۱۵۳	نظریه بوروکراسی
۱۵۹	نظریه مشارکت گروهی و هماهنگی

۱۶۰نقد مکتب کلاسیک
۱۶۲رهیافت‌های منابع انسانی
۱۶۳عناصر اصلی مکتب نئوکلاسیک
۱۶۵نظریه روابط انسانی و مطالعات هائورن
۱۶۸نظریه X و Y
۱۷۰نظریه Z
۱۷۴نظریه نیازهای انسانی
۱۷۶نظریه دو عاملی
۱۷۸نظریه «ERG»
۱۸۰نظریه شخصیت و سازمان
۱۸۲انتقادات وارد بر مکتب نئوکلاسیک
۱۸۴مقایسه مکتب کلاسیک و نئوکلاسیک
۱۸۵رهیافت‌های کمی در مدیریت
۱۸۹-۲۲۴فصل چهارم - سیر تحول نظریه‌های سازمان و مدیریت (دوره نوین گرایی)
۱۹۱مقدمه
۱۹۱تعریف سیستم
۱۹۲فواید کاربرد رویکرد سیستمی در مدیریت
۱۹۲نظریه عمومی سیستم‌ها
۱۹۴نظریه سیستم اجتماعی (نظریه همکاری)
۱۹۶نظریه سایبرنتیکس
۱۹۷نظریه سلسله‌مراتب سیستم‌ها
۱۹۹رویکرد اقتضایی در مدیریت
۲۰۲متغیرهای مشهور اقتضایی در تعیین موقعیت مدیریت
۲۰۳اثر تکنولوژی بر ساختار
۲۰۶سازمان و محیط
۲۰۸نظریه اقتضایی رهبری
۲۱۱شبکه مدیریتی / رهبری
۲۱۵مدل چرخه عمر رهبری موقعیتی

۲۱۷.....	سیستم‌های مدیریتی.....
۲۲۰.....	نقش‌های متفاوت مدیریت
۲۲۲.....	نقش‌های مدیریتی آدیزس.....
فصل پنجم – سیر تحول نظریه‌های سازمان و مدیریت (دوره فرانویین گرایبی).....۲۲۵-۲۶۵	
۲۲۷.....	مقدمه
۲۲۷.....	تحولات قرن بیست و یکم و تاثیر آن در مدیریت
۲۲۸.....	خصوصیات قرن بیست و یکم.....
۲۳۱.....	ویژگی سازمان‌ها در قرن بیست و یکم.....
۲۳۴.....	مفهوم شناسی واژه پست مدرنیسم.....
۲۴۰.....	زیرساخت‌های مفهومی پست مدرنیسم
۲۵۵.....	مدیریت در سازمان‌های فرامرزی
۲۵۶.....	نظریه آشوب
فصل ششم – فرهنگ سازمانی ۲۶۷-۳۱۰	
۲۶۹.....	مقدمه
۲۶۹.....	مفهوم فرهنگ
۲۷۰.....	خاستگاه فرهنگ
۲۷۰.....	ویژگی‌های فرهنگ.....
۲۷۳.....	فرهنگ سازمانی
۲۷۴.....	ویژگی‌های فرهنگ سازمانی
۲۷۶.....	کوه یخ فرهنگ سازمانی
۲۷۷.....	کارکردهای فرهنگ سازمانی
۲۷۸.....	نقش فرهنگ سازمانی
۲۷۹.....	انواع فرهنگ سازمانی
۲۸۳.....	الگوهای فرهنگ سازمانی
۲۸۹.....	ویژگی‌های فرهنگ سازمانی موفق
۳۰۸.....	راه‌های دگرگونی فرهنگ سازمانی

فصل هفتم - مدیریت مشارکتی، مدیریت کیفیت جامع، مدیریت بحران و مهندسی

مجدد	۳۱۱-۳۶۷
مقدمه	۳۱۳
مشارکت در سازمان	۳۱۳
تعاریف مشارکت	۳۱۳
مفروضه‌های ارزشی مشارکت	۳۱۴
پیش نیازهای مشارکت	۳۱۵
راه‌بندهای مشارکت	۳۱۵
پیامدهای مشارکت	۳۱۶
مدیریت مشارکتی	۳۱۹
ساز و کارهای مشارکت	۳۲۱
رهبری مشارکتی	۳۲۳
مدیریت کیفیت جامع	۳۲۵
مدیریت بحران	۳۳۹
مفهوم مهندسی مجدد	۳۵۲

فصل هشتم - خلاقیت و نوآوری، کارآفرینی و یادگیری سازمانی، مدیریت دانش و

سازمان‌های مجازی	۳۶۹-۴۴۸
مقدمه	۳۷۱
خلاقیت و نوآوری سازمانی	۳۷۱
تعاریف خلاقیت و نوآوری	۳۷۱
اهمیت و ضرورت خلاقیت و نوآوری	۳۷۳
فنون خلاقیت و نوآوری	۳۷۴
عوامل موثر بر توسعه خلاقیت و نوآوری در سازمان	۳۸۲
موانع خلاقیت	۳۸۳
ویژگی‌های سازمان‌های نوآور	۳۸۴
موانع خلاقیت و نوآوری در سازمان	۳۸۴
ویژگی‌های افراد خلاق	۳۸۵
فراگرد خلاقیت	۳۸۶

۳۸۹.....	کارآفرینی سازمانی
۳۹۶.....	ضرورت کارآفرینی در سازمان
۳۹۷.....	سیر تطور کارآفرینی در سازمان
۳۹۷.....	موانع و محدودیت‌های کارآفرینی سازمانی
۴۰۰.....	انواع رهیافت‌های کارآفرینی
۴۰۱.....	یادگیری سازمانی و سازمان یادگیرنده
۴۰۱.....	سیر تکامل سازمان‌های یادگیرنده
۴۰۲.....	تفاوت سازمان‌های یادگیرنده و سنتی
۴۰۳.....	تعاریف سازمان یادگیرنده
۴۰۳.....	تفاوت یادگیری سازمانی و سازمان یادگیرنده
۴۰۴.....	ابعاد سازمان یادگیرنده
۴۰۵.....	چگونگی ایجاد سازمان یادگیرنده
۴۰۷.....	یادگیری سازمانی
۴۱۱.....	اهداف سازمان‌های یادگیرنده
۴۱۱.....	سطوح یادگیری سازمان یادگیرنده
۴۱۳.....	عوامل موفقیت سازمان یادگیرنده
۴۱۶.....	سازمان یاددهنده
۴۲۳.....	مدیریت دانش
۴۴۰.....	سازمان‌های مجازی

فصل نهم - نظریه مدیریت ناب، مدیریت بر مبنای ارزش‌ها، شش سیگما،

۴۴۹-۵۰۶.....	سازمان‌های متعالی، سازمان‌های استعدادگرا و هوش‌های چندگانه
۴۵۱.....	مقدمه
۴۵۱.....	نظریه مدیریت ناب
۴۵۸.....	نظریه مدیریت بر مبنای ارزش‌ها
۴۶۴.....	نظریه شش سیگما
۴۷۸.....	نظریه کمال مدیریت
۴۸۰.....	نظریه سازمان‌های متعالی
۴۸۵.....	نظریه سازمان‌های استعدادگرا

۴۸۹.....	نظریه هوش‌های چندگانه.....
۴۹۳.....	هوش سازمانی.....
۴۹۷.....	هوش فرهنگی.....
۴۹۸.....	معنویت و هوش معنوی.....

فصل دهم - استعاره‌های سازمان و مدیریت ۵۰۷-۵۶۰

۵۰۹.....	مقدمه.....
۵۱۰.....	استعاره و مفاهیم آن.....
۵۱۱.....	نقش استعاره‌های سازمانی در نظریه‌های سازمان و مدیریت.....
۵۱۲.....	محدودیت استعاره‌ها.....
۵۱۴.....	استعاره‌های سازمان از دیدگاه مورگان.....
۵۲۳.....	استعاره داستان سرایی.....
۵۲۷.....	مدیریت شطرنجی.....
۵۳۱.....	مدیریت مهر و رز.....
۵۳۲.....	مدیریت سایه.....
۵۳۳.....	مدیریت ترس (TMT) و نقش آن در سازمان‌ها.....
۵۳۳.....	مدیریت انتگرالی.....
۵۳۴.....	مدیریت ماتریسی.....
۵۳۵.....	مدیریت سلولی.....
۵۳۵.....	مدیریت داوطلبی.....
۵۳۶.....	مدیریت محدودیت (TOC).....
۵۳۶.....	مدیریت کوانتومی.....
۵۳۷.....	مدیریت قارچی.....
۵۳۸.....	مدیریت ریسک.....
۵۴۱.....	مدیریت فرآیندی.....
۵۴۳.....	مدیریت ذن.....
۵۴۳.....	مدیریت ژاپنی.....
۵۴۷.....	مدیریت تنوع.....
۵۴۸.....	سازمان شبدری.....

۵۴۹.....	سازمان فدرال
۵۵۰.....	سازمان سه‌ای
۵۵۱.....	سازمان‌های دوناتی
۵۵۱.....	سازمان ضربانی
۵۵۱.....	سازمان کمیسری
۵۵۲.....	سازمان موش خرمایی
۵۵۲.....	سازمان آفتاب پرست
۵۵۲.....	سازمان پارتندی (مدولار)
۵۵۲.....	سازمان شبکه‌ای
۵۵۳.....	سازمان بدون مرز
۵۵۳.....	مدیریت بوفالویی
۵۵۳.....	سازمان غازی
۵۵۴.....	سازمان کارآفرین
۵۵۵.....	سازمان آمیبی
۵۵۵.....	استعاره ذره و موج
۵۵۵.....	استعاره سازمان به‌عنوان سیستم انرژی
۵۵۷.....	استعاره‌های فرهنگی
۵۶۱.....	فهرست منابع
۵۶۷.....	واژه نامه

بسم الله الرحمن الرحيم

هست کلید در گنج حکیم

پیشگفتار

«امانوئل کانت» می گوید

عمل کردن بدون اتکا به نظریه یک حرکت و فعالیت کور است و نظریه پردازی بدون توجه به واقعیت‌ها تنها یک بازی ذهنی است.»

این واقعیت را باید پذیرفت که امروزه در حوزه سازمان و مدیریت با انبوهی از نظریه‌ها روبرو هستیم. شناخت و فهم نظریه‌های سازمان و مدیریت ذهنیت فلسفی مدیران و سایر بکارگیرندگان تئوری‌های سازمانی را نسبت به سازمان و مدیریت دگرگون و متحول ساخته و بینشی عمیق در آنها ایجاد نموده و آنها را در اتخاذ بهترین تصمیم در روبرو شدن با موقعیت‌های گوناگون پیش روی مدیران یاری می‌دهد.

آنچه در این نوشتار آمده است مروری است بر نظریه‌های سازمان و مدیریت در سه دوره پیش نوین‌گرایی، نوین‌گرایی و فرانونین‌گرایی، این نوشتار تلاش کرده است تا با گردآوری نظریه‌های سازمان و مدیریت در قالب یک مجموعه به انتظارات دانش پژوهان گرامی پاسخ گوید. این مجموعه برای گروه‌های مختلفی کاربرد دارد. مخاطبین اصلی این مجموعه عبارتند از:

۱- اساتید رشته‌های مختلف مدیریتی

۲- دانشجویان کارشناسی ارشد و دکترا در گرایشهای مختلف مدیریت

۳- این کتاب می‌تواند به‌عنوان یک منبع آموزشی مناسب برای دانشجویان دوره کارشناسی گرایش‌های مدیریت دولتی، مدیریت صنعتی، مدیریت بازرگانی، مدیریت آموزشی و سایر گرایشهای مدیریتی مورد استفاده قرار گیرد. این مجموعه دارای ۱۰ فصل می‌باشد که به شرح زیر تنظیم و محتوای آن سازماندهی شده است:

فصل اول: تعاریف و مفاهیم سازمان و مدیریت، کارکردهای مدیریت، انواع سازمانها، ابعاد سازمانی، منابع سازمان، محیط سازمانی، دینفعان سازمان، فرآیند تصمیم‌گیری در سازمان، انواع

فناوری در سازمان، مفهوم کارآیی و اثربخشی، تغییر و توسعه سازمانی، قدرت در سازمان و نظریه نهادینگی جدید در سازمانها.

فصل دوم: مفهوم نظریه، رابطه بین نظریه و پژوهش، رابطه بین نظریه و عمل، تاثیر نظریه‌ها در عملکرد مدیران، محدودیتهای تئوری‌ها، فرا نظریه، اجزای نظریه، چرخه ساخت نظریه، انواع نظریه‌ها، کارکردهای نظریه، معیارهای ارزشیابی نظریه‌ها، نقش تئوری‌ها در ایجاد بصیرت، ضرورت آینده‌نگری و ویژگیهای مدیریت آینده‌نگر.

فصل سوم: نظریه مدیریت علمی، اصول علم اداره، نظریه بوروکراسی، نظریه مشارکت گروهی و هماهنگی، نقد مکتب کلاسیک، رهیافت‌های منابع انسانی، نظریه روابط انسانی و مطالعات هائورن، نظریه X و Y، نظریه Z، نظریه نیازهای انسانی، نظریه دو عاملی، نظریه «ERG»، نظریه شخصیت و سازمان، انتقادات وارد بر مکتب نئوکلاسیک، مقایسه مکتب کلاسیک و نئوکلاسیک و رهیافت‌های کمی در مدیریت.

فصل چهارم: تعریف سیستم، فواید کاربرد رویکرد سیستمی در مدیریت، نظریه عمومی سیستم‌ها، نظریه سیستم اجتماعی (نظریه همکاری)، نظریه سایبرنتیکس، نظریه سلسله‌مراتب سیستم‌ها، رویکرد اقتضایی در مدیریت، نقشهای متفاوت مدیریت و نقشهای مدیریتی آدیزس.

فصل پنجم: تحولات قرن بیست و یکم و تاثیر آن در مدیریت، مفهوم‌شناسی واژه پست‌مدرنیسم، زیرساختهای مفهومی پست‌مدرنیسم، مدیریت در سازمانهای فرامرزی و نظریه آشوب.

فصل ششم: مفاهیم و ویژگی‌های فرهنگ، کوه یخ فرهنگ سازمانی، کارکردهای فرهنگ سازمانی، انواع فرهنگ سازمانی، الگوهای فرهنگ سازمانی و راه‌های دگرگونی فرهنگ سازمانی.

فصل هفتم: تعاریف و مفاهیم مشارکت، مدیریت مشارکتی، مدیریت کیفیت جامع، مدیریت بحران و مهندسی مجدد.

فصل هشتم: خلاقیت و نوآوری سازمانی، کارآفرینی سازمانی، سازمانهای یادگیرنده و یاددهنده، مدیریت دانش و سازمانهای مجازی.

فصل نهم: نظریه مدیریت ناب، نظریه مدیریت بر مبنای ارزشها، نظریه شش سیگما، نظریه کمال مدیریت، نظریه سازمانهای متعالی، نظریه سازمانهای استعدادگرا و نظریه هوشهای چندگانه.

فصل دهم: استعاره و مفاهیم آن، نقش استعاره‌های سازمانی در نظریه‌های سازمان و

مدیریت، محدودیت استعاره‌ها و استعاره‌های سازمان و مدیریت.
کتاب حاضر در چاپ دوم مجدداً مورد ویراستاری قرار گرفته است و تعدادی از فصل‌های کتاب به‌لحاظ ساختاری و محتوایی مورد بازنگری و ویرایش مجدد قرار گرفته است که امید است رضایت خاطر خوانندگان گرامی را فراهم نماید.
یادآوری این نکته ضروری است که مجموعه حاضر خالی از اشکال و کاستی نیست، انتظار می‌رود اساتید و دانش پژوهان عزیز با اعلام اشکالات، انتقادات و پیشنهادات خویش ما را در رفع نواقص و کاستی‌های کتاب یاری نمایند. همکاران گرامی و دانش پژوهان می‌توانند پیشنهادات خویش را به پست الکترونیکی زیر ارسال نمایند:

dr.mahmoodi۱۹۶۴@gmail.com

در پایان از کلیه عزیزان و همکارانی که ما را در گردآوری، آماده سازی، چاپ و نشر این کتاب همراهی کردند سپاس و قدردانی می‌نماییم.

والسلام علی عباد الله الصالحین

دکتر امیرحسین محمودی

عضو هیئت علمی دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران مرکزی

دکتر اکرم عابدی

عضو هیئت علمی دانشگاه علامه طباطبایی

بهار ۱۳۹۳

ویراست دوم

تابستان ۱۳۹۴